

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Освіта збереже Україну!

**Матеріали III Всеукраїнських Прокопенківських читань
(10 червня 2024 року)**

СУТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	
Котусенко Антон, Жерновникова Оксана.....	281
ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ РІВНЯНЬ ТА НЕРІВНОСТЕЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	
Кузьменко Карина, Жерновникова Оксана.....	284
ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	
Кулікова Юлія, Літвінова Ксенія, Жерновникова Оксана	287
ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА, НАУКИ, МОВИ	
Куліш Максим	290
ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЧЕХІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ	
Купіна Ірина, Радченя Ірина	295
ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ЛІДЕРА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ	
Лебедева Надія, Лупаренко Світлана	300
МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІНЬ УЧНІВ У НАВЧАННІ ІНФОРМАТИКИ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	
Литвінець Олег, Пономарьова Наталія	304
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В КИТАЇ: ДОСВІД ТА НОВАЦІЇ	
Лі Хайцзюань.....	308
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	
Літвінова Ксенія, Жерновникова Оксана.....	312
ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ СПРЯМОВАНOSTІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ У ЗЗСО	
Лучко Карина, Глейзер Наталія.....	315
ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ВИВЧЕННІ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ ФУНКЦІЙ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	
Мазур Ксенія, Жерновникова Оксана	321

ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ У ЗЗСО

Лучко Карина

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: k.luchko1603a@gmail.com

Глейзер Наталія

кандидат фізико-математичних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна, e-mail: natalya.gleyzer@gmail.com

Формування компетентності здорового способу життя школярів та забезпечення здоров'язберігаючої спрямованості навчання фізики на практиці має сприяти збереженню та покращенню здоров'я школярів. Таку діяльність слід здійснювати за таким планом[1–4]:

Формулювання діагностичної мети навчання фізики відповідно до принципів здоров'язбереження з дотриманням таких вимог: дано точний та певний опис елементів знань та рівнів їх засвоєння; зазначено спосіб, «інструмент» для однозначного виявлення елементів знань та рівня їх сформованості; можливе вимірювання інтенсивності знань, що діагностуються, на основі даних контролю; існує шкала оцінки знань, що спирається на результати вимірювань.

Аналіз та оцінка знань школярів у сфері здоров'язбереження за допомогою бесіди, тестування, опитування тощо.

Відбір змісту навчальної інформації з фізики. Доцільно відібрати навчальний матеріал таким чином, щоб на основі обраного можна було стверджувати, що людина є не лише частиною природи, а й об'єктом

фізичного пізнання та суб'єктом освітнього процесу. При конструюванні змісту освіти необхідно враховувати три чинники, що стане підґрунтям для відбору навчального матеріалу, що становить зміст фізичної освіти: принципи відбору, підґрунтя відбору, критерії відбору навчального матеріалу.

Принципи відбору представляють провідні ідеї конструювання навчального матеріалу, а саме: відповідність змісту фізичної освіти сучасному рівню науки фізики та соціальним потребам; зв'язок включеного до змісту навчального матеріалу з проблемами здоров'язбереження; гуманізація змісту фізичної освіти з метою підвищення значущості здоров'я людини, її життя; єдність цільової, змістової та процесуальної сторін навчання; мінімізація обов'язкового обсягу репродуктивних знань, який має вміти відтворювати школяр під час творчої діяльності.

Підґрунтям відбору навчального матеріалу є: логіка вивчення науки з урахуванням ієрархії фізичних моделей, понять, законів, теорій; методи знань, що лежать в основі фізичної науки (моделювання, індукція, дедукція, спостереження, вимір, експеримент тощо); фізичні знання, які сприяли розвитку цивілізації, що змінили врешті-решт статус і значущість людини у природі.

Методологічний аналіз змісту шкільної фізичної освіти дозволяє виділити конкретно-предметні критерії відбору навчального матеріалу з фізики: повнота; фундаментальність, що характеризується основами фізичних знань як теоретичних, так і експериментальних); оптимальний обсяг освітньої інформації, що визначається віковими та фізіологічними можливостями школярів у засвоєнні навчального матеріалу; здоров'язберігаюча спрямованість, коли особлива увага приділяється застосуванню знань та умінь з фізики для вивчення, збереження та зміцнення здоров'я людини [3].

Вибір форм, методів та засобів освітньої діяльності школярів, що дозволяють використовувати знання та вміння з фізики для зміцнення

здоров'я. Провідною формою освітньої роботи вважається урок. У якості інших форм організації освітнього процесу можна виділити: екскурсії, метод проєктів, домашня експериментальна робота, позакласна освітня діяльність, зустрічі дослідників природи, олімпіади та шкільне наукове товариство, ведення щоденника здоров'я.

Моніторинг раціональності та успішності освітньої діяльності школярів у процесі навчання фізики. Можна виділити декілька основних принципів проведення моніторингу рівня сформованості знань учнів, до яких можна віднести: цілісність, тобто система знань школярів має бути описана з урахуванням усіх значущих чинників та умов; оперативність, коли від проведення дослідження до отримання результатів проходить тривалий час, цей принцип потребує чіткості та відповідальності роботи на всіх етапах реалізації; відповідність цілей моніторингу засобам організації; науковість, тобто висновки та методи моніторингу мають бути науково обґрунтованими та інтерпретованими; прогностичність, націленість на прогноз; несуперечливість, коли отримані результати моніторингу не мають суперечити здоровому глузду [4].

Щоденник спостережень фізичного здоров'я є зошитом, в який школяр у вигляді таблиць вносить дані про показники та можливості власного організму (швидкість бігу на різні дистанції, потужність, що розвивається при різній діяльності, значення станової сили рук, життєвий обсяг легень тощо), найкращі показники спортсменів. До щоденника записуються дані щодо спостереження за основними показниками організму: зміна температури тіла впродовж доби, зміна частоти пульсу залежно від навантаження та діяльності тощо. Друга частина щоденника присвячена опису параметрів навколишнього середовища, природних чинників, що негативно впливають на здоров'я людини, а також способи зменшення цього впливу. У Щоденник спостережень також включено методичні рекомендації щодо проведення лабораторних робіт та домашнього фізичного експерименту.

Ведення такого щоденника спонукає школяра систематично стежити за станом власного здоров'я, зберігати та коригувати його. Знаючи та вміючи застосовувати способи зменшення негативного впливу чинників навколишнього середовища, школяр має можливість створити для себе найбільш комфортне та безпечне середовище життєдіяльності.

Оцінка результатів діяльності школяра щодо використання його знань та умінь вивчати, зберігати та зміцнювати власне здоров'я на основі фізичних законів, теорій та явищ. Критеріями оцінки умінь школярів здійснювати здоровий спосіб життя визначаємо такі: критерій природовідповідності; критерій об'єктності фізичного пізнання; критерій суб'єктності фізичного пізнання та освітнього процесу.

За результатами моніторингу діяльності школярів учитель має провести оцінку власної діяльності.

Слід зазначити, що ідея здоров'язбереження заснована на особливості особистості, а отже й особливості його здоров'я. Таким чином, можна впевнено говорити, що в основі методики навчання фізики, спрямованої на здоров'язбереження, лежить особистісно орієнтований підхід, а отже, при постановці цілей навчання розробляється індивідуальний освітній маршрут. Цей маршрут стає планом спільної діяльності школяра і вчителя.

Коригування діяльності учителя у процесі здійснення методики навчання фізики, орієнтованої на реалізацію принципів здоров'язбереження, доцільно проводити у двох випадках.

Перший, коли школяр за відведений період часу не зумів досягти встановленого маршрутом рівня сформованості знань. У цьому випадку необхідно дотримуватись обраного раніше індивідуального освітнього маршруту, але можливо змінити форми та методи освітньої діяльності школяра. Залежно від модальності школяра та рівня його самоорганізації необхідно обрати вид діяльності, що максимально задовольняє його пізнавальні потреби та враховує його індивідуальні психофізіологічні

особливості (робота з літературою, підготовка повідомлень та рефератів на тему, дослідницька робота, тематичні ігри тощо) [2, 4].

Другий випадок, якщо школяр перевершив очікуваний від нього рівень. Тоді доцільно запропонувати йому додаткові можливості для зростання та розвитку (комплексна дослідницька робота практичного характеру, організація зборів дослідників природи тощо).

Підсумком коригування діяльності учителя має стати створення таких організаційно-педагогічних умов, які повністю задовольняли б пізнавальні потреби школярів у галузі вивчення, збереження та зміцнення власного здоров'я, а також стимулювали його використовувати отримані знання з фізики на практиці.

Отже, організація освітньої діяльності школярів, заснованої на реалізації принципів здоров'язбереження в процесі вивчення фізики, дозволить сформувати у них знання та вміння вивчати, зберігати та зміцнювати власне здоров'я.

Література

1. Гусак П., Зимівець Н., Петрович В. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології : монографія за ред. П. Гусака. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 219 с.

2. Здоров'я як особистий, освітній і суспільний феномен: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Суми, 26 листопада 2020 р. За заг. ред. В. Успенської. Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. 220 с.

3. Здоров'язбережувальні технології закладу освіти в умовах сучасних освітніх змін: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., (Тернопіль, 06–07 червня, 2019) [ред.кол.: В. Черняк (відп.ред.) та ін.]; Тернопільський ОКШПО. Тернопіль : Вид. центр ТОКШПО, 2019. 240 с.

4. Сухіх А. Здоров'язбережувальне використання програмно-апаратних засобів учнями 5–9 класів у закладах загальної середньої освіти : монографія.

Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. Кривий Ріг :
Видавничий відділ Криворізького національного університету, 2018. Т. XVI.
Випуск 2(45): спецвипуск «Монографія у журналі». 250 с.